

ความร่วมมือทางวิชาการในระดับนานาชาติภายในเครือข่าย
มหาวิทยาลัยอาเซียน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทย*
INTERNATIONAL ACADEMIC CORPORATION WITHIN ASEAN
UNIVERSITY NETWORK (AUN): A CASE STUDY OF UNIVERSITIES
IN THAILAND

พงศธร แก้วมณี¹ และ สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์²

Pongsathon Kaewmanee¹ and Samrit Yossomsakdi²

¹⁻²คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹⁻²Faculty of Political Science and Law, Burapha University, Chonburi, Thailand

Corresponding author E-mail: pongsathonk@go.buu.ac.th

Received 21 July 2023; Revised 7 August 2023; Accepted 25 August 2023

บทคัดย่อ

ในการวิจัยนี้เรื่อง ความร่วมมือทางวิชาการในระดับนานาชาติภายในเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมของการอุดมศึกษาไทยสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2) เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายทางวิชาการของมหาวิทยาลัยไทยในภูมิภาคอาเซียน และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินการของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน และศึกษาเปรียบเทียบมหาวิทยาลัยไทยที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก

* พงศธร แก้วมณี และ สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2566). ความร่วมมือทางวิชาการในระดับนานาชาติภายในเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทย. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 3(4), 98-113.

Pongsathon Kaewmanee and Samrit Yossomsakdi. (2023). International Academic Corporation Within Asean University Network (Aun): A Case Study of Universities in Thailand. Journal of Political Science Mahamakut Buddhist University, 3(4), 98-113.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jpsmbu.2023.36>

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jpsmbu/index>

ผลการศึกษา พบว่า 1) หน่วยงานของไทยและอาเซียนที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับระบบการอุดมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาของไทย ได้แก่ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และสำนักงานเลขาธิการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน 2) รูปแบบการสร้างเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีจุดเริ่มต้นมาจากการผลักดันของภาครัฐ 3) การดำเนินงานของ AUN อาศัยที่ประชุมของสถาบันที่เป็นสมาชิกเป็นหลัก และ 4) การเข้าร่วมเป็นสมาชิก AUN ได้กลายเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาไทยในการเปิดประตูสู่ความเป็นสากล โดยสถาบันที่เข้าร่วมจะมีความพร้อมสำหรับการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในแทบทุกด้าน แต่นิสิต/นักศึกษาของไทยยังคงให้ความสนใจประเทศเพื่อนบ้านอยู่น้อยมาก ในส่วนของมหาวิทยาลัยของไทยที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก AUN ยังไม่ค่อยมีการประสานความร่วมมือระหว่างกัน แต่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันให้มากขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต

คำสำคัญ: ความร่วมมือทางวิชาการ, เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน, การทำให้เป็นสากล

Abstract

This research, entitled International Academic Corporation within ASEAN University Network (AUN): A Case Study of Universities in Thailand, aimed to 1) examine the preparation of Thai higher educational institutions in stepping forwards to ASEAN Economic Community, 2) to study academic network establishment of Thai universities with other institutions in ASEAN, and 3) to examine the operation of AUN and comparatively study the operation of Thai universities which are members of AUN. The researchers used a qualitative research approach.

The findings are as follows. 1) Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation and Office of AUN Secretariat played important role in

preparation of Thai higher educational institutions in stepping forwards to ASEAN Economic Community. 2) AUN was initiated under support from governmental section. 3) AUN activities was mainly the resolution of the meetings of member universities. 4) Becoming a member of AUN opened the door for Thai higher education institutions to internationalization. The member universities had to prepare all sectors within themselves. However, Thai students paid very little attention to neighbor countries. Although the cooperation among Thai AUN member universities was still loose, they all agreed upon the perspective that cooperation among Thai AUN member universities should be concretely firmer in the future.

Keywords: Academic Corporation, ASEAN University Network, Internationalization

บทนำ

ในช่วง 3 ทศวรรษมา โลกได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของความเป็นสากลและความไร้พรมแดน กระทั่งปัจจุบันได้นำไปสู่การรับรู้คำ 2 คำที่ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางทั้งในวงวิชาการและการสนทนาในเรื่องต่าง ๆ นั่นก็คือ “โลกาภิวัตน์” และ “การทำให้เป็นสากล” สองคำนี้ฟังดูอาจใกล้เคียงกันแต่มีความแตกต่างกัน (Altbach & Knight, 2007) ซึ่งนักวิชาการและผู้ที่มีสนใจต่างก็ได้ให้คำจำกัดความและแนวทางการใช้เอาไว้พอสมควร โดยโลกาภิวัตน์เป็นบริบทของแนวโน้มต่างๆที่กำลังเกิดขึ้นและเป็นความจริงที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ในศตวรรษที่ 21 นี้ ทั้งในด้าน สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และเทคโนโลยี ซึ่งจากบริบทนี้เองทำให้สังคมโลกต้องปรับตัวให้มีความสอดคล้องและสามารถก้าวไปอย่างเท่าทัน

ในระบบการศึกษาของโลกปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในฐานะผู้นำทางความคิดให้กับสังคม จนกลายเป็นที่ยอมรับโดยกว้างขวาง (Teichler, 2009) ว่าสถาบันอุดมศึกษานั้น ต้องมีความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วกว่าหน่วยอื่น ๆ ของสังคม นั่นเป็นเพราะสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งผลิตบุคลากรที่จะออกไปกำหนดอนาคตของ

สังคม ประเทศชาติ หรืออาจรวมถึงโลกของเรา ซึ่งในช่วงไม่กี่ทศวรรษมานี้ บริบทโลกได้เปลี่ยนแปลงไปมาอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวถึงนี้ไม่ได้เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาเท่านั้น แต่ยังกลายเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการปรับตัว ซึ่งบริบทการเปลี่ยนแปลงอันเป็นกระแสภายนอกนั้นก็คือ “โลกาภิวัตน์” นั่นเอง หากเราจะเปรียบว่าโลกาภิวัตน์คือเหตุ ฉะนั้นสิ่งที่เป็นผลประการหนึ่งก็คือ “การทำให้เป็นสากล” แม้คำสองคำนี้จะมองดูคล้ายคลึงกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกันในแง่ของความหมายอย่างชัดเจน แม้โดยทั่วไป “การทำให้เป็นสากล” จะหมายถึงกิจกรรมข้ามพรมแดนท่ามกลางการคงอยู่อย่างปกติของพรมแดนแห่งรัฐชาติ ในขณะที่ “โลกาภิวัตน์” นั้นหมายถึงกิจกรรมในลักษณะเดียวกันที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการก้าวข้ามเขตแดน ซึ่งความคล่องตัวทางการศึกษาได้ถูกมองว่าเป็นองค์ประกอบที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดเมื่อกล่าวถึงกรอบแนวคิดนี้ (Teichler, 2009) นั่นทำให้เมื่อเรามองถึงเหตุของโลกาภิวัตน์ที่เกิดต่อระบบอุดมศึกษาของโลกแล้ว ย่อมทำให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ต้องหันมาปรับตัวเพื่อตอบสนอง ไม่เพียงแต่ในระดับสถาบันเท่านั้น เนื่องจากปัจจุบันพบว่ารัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ต่างพากันออกนโยบายเพื่อส่งเสริมความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศของตนหรือแม้กระทั่งหน่วยงานระหว่างประเทศก็หันมาผลักดันมากยิ่งขึ้น ซึ่ง Van Der Wende (2001) ยังได้กล่าวถึงความสากลของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ไว้ในบทความชื่อ “Internationalisation policies: About new trends and contrasting paradigms” ว่า ได้รับการวิเคราะห้เพื่อตอบสนองต่อโลกาภิวัตน์ ภายใต้กระบวนการของการทำให้เป็นสากลว่าได้ก่อให้เกิดการแข่งขันและความร่วมมือขึ้นมาในเวลาเดียวกันอีกด้วย (Van Der Wende, 2001) ซึ่งความเป็นจริงในศตวรรษที่ 21 นี้ก็คือการทำให้เป็นสากลนั้น ได้รวมถึงนโยบายและการดำเนินการของระบบและสถาบันอุดมศึกษาไปแล้ว เพื่อให้สามารถรับมือกับสภาพแวดล้อมทางวิชาการใหม่ ๆ ได้อย่างทันท่วงที ทำให้ปัจจุบันเกิดความร่วมมือข้ามพรมแดน เกิดหลักสูตรภาษาอังกฤษและภาษาสื่อกลางอื่น ๆ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาไปสู่ความเป็นสากลในระดับนานาชาติ โดยยังให้ความมั่นใจในคุณภาพเป็นส่วนสำคัญอยู่เช่นเดิม (Altbach & Knight, 2007)

ความร่วมมือด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของอาเซียนได้มีการดำเนินการโดย “เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน” (ASEAN University Network หรือ AUN)

ก่อตั้งขึ้นเมื่อปลายปี 2538 ตามมติของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 ณ ประเทศสิงคโปร์ เมื่อต้นปี 2535 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยสมาชิกทั้งสิ้น 30 สถาบัน โดยมีสมาชิกจากประเทศไทยจำนวน 5 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งได้มีการกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมและการทำงานร่วมกันแบ่งเป็น 5 แนวทาง คือ 1) ความก้าวหน้าของหลักสูตรและแนวทางการเรียนรู้ 2) การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา 3) การพัฒนาทักษะของผู้เรียนผ่านการเปิดรับและประสบการณ์ข้ามพรมแดน 4) การส่งเสริมและปลูกฝังความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัย และ 5) ทำหน้าที่เป็นช่องทางสำหรับการสร้างเครือข่าย (AUN, 2557)

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ทำให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการศึกษา ที่ปัจจุบันถึงแม้จะยังมิได้เข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนอย่างเต็มตัว แต่ถือได้ว่าเป็นทิศทางที่กำลังได้รับความสนใจ ซึ่งการตื่นตัวในด้านการศึกษาก็ถือเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากการศึกษาถือเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดด้านหนึ่งในการพัฒนาภูมิภาคอาเซียนทั้งทางด้านสังคมและการศึกษา ดังนั้น การใช้เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนทางด้านวิชาการจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่ออนาคตของภูมิภาคนี้ ทั้งในด้านของการพัฒนาและการแข่งขัน จึงเป็นที่มาแห่งการศึกษาเกี่ยวกับ “ความร่วมมือทางวิชาการในระดับนานาชาติภายในเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทย”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมของการอุดมศึกษาไทยสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายทางวิชาการของมหาวิทยาลัยไทยในภูมิภาคอาเซียน

3. เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินการของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนและศึกษาเปรียบเทียบมหาวิทยาลัยไทยที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความร่วมมือทางวิชาการในระดับนานาชาติภายในเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทย” ครั้งนี้ ส่วนประกอบหลักสำหรับงานวิจัยนี้ คือ รายละเอียดของข้อมูล ซึ่งจะได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลและเสนอแนะ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมและการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research and Collection) ทั้งในรูปแบบปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ข้อมูลดิบที่ยังมิได้ผ่านการสังเคราะห์ เช่น เอกสารทั่วไปจากอินเทอร์เน็ต และเอกสารทั่วไปที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น และทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่ผ่านการสังเคราะห์แล้ว มีความน่าเชื่อถือในทางวิชาการ เช่น หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และเอกสารจากหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คณะผู้วิจัยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบระบุบุคคลผู้ให้ข้อมูล (Purposive Informants) รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ (Snowball Informants) คือ การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการแนะนำ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ในการวิจัย โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์หลักเป็นรายบุคคล จำนวน 5 ราย ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ 2) อธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยบูรพา 3) รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหิดล 4) รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์และนักศึกษาเก่าสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ 5) รองอธิการบดีฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

3. การตรวจสอบข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากเอกสาร ทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิแล้ว จะนำมาตรวจสอบที่มาและความถูกต้องอีกชั้นหนึ่ง เพื่อความน่าเชื่อถือในทางวิชาการและการนำมาอ้างอิง เช่น หากเป็นข้อตกลง หรือ MOU ต่าง ๆ ต้องเกิดขึ้นจริง เคยมีผลบังคับใช้หรือยังคงมีผลบังคับใช้อยู่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและเก็บรวบรวมสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ มีความหลากหลายและความแตกต่างกันอย่างมาก เนื่องจากการศึกษาข้อมูลจากหลายสถาบันอุดมศึกษา ที่ต่างก็มีอิสระในการดำเนินการต่าง ๆ เป็นเอกเทศในเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน จึงจำเป็นต้องนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อเป็นกลุ่มประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์และทำความเข้าใจ รวมทั้งสามารถตอบโจทย์การวิจัยในครั้งนี้ได้

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความร่วมมือทางวิชาการในระดับนานาชาติภายในเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทย” สามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อมของการศึกษาและการอุดมศึกษาของไทยสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้มีการเตรียมความพร้อมกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมสำนักงานเลขาธิการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน เพื่อเป็นการนำร่องและผลักดันให้การอุดมศึกษาของไทยและสถาบันอุดมศึกษามีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมากที่สุด

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ได้เล็งเห็นถึงประเด็นท้าทายที่ประเทศไทยนั้นมีศักยภาพสูงในการเป็นศูนย์กลางการศึกษา หรือ Education Hub ในอาเซียนได้ เพื่อสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประเทศไทยเป็นผู้ร่วมสร้างอาเซียน และช่วยให้อาเซียนมีความเข้มแข็ง ที่จะต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาเพื่อก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา แผนการศึกษาของชาติ ให้กลายเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาย่างน้อย 3 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากคุณภาพการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศ

แตกต่างกัน ทั้งในเรื่องคุณภาพการบริหารจัดการ คุณภาพผู้เรียน และคุณภาพเทคโนโลยีทางการศึกษา อันนำไปสู่แนวความคิดในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยอาเซียน 2) การขยายโอกาสทางการศึกษา ผลจากการประชุมร่วมกับรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน ทำให้มีการจัดการศึกษาเพื่อพลเมืองในประชาคมอาเซียนอย่างแท้จริง 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งประเทศไทยได้รับการยอมรับจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนว่ามีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนได้เป็นอย่างดีและมีแนวโน้มที่จะสามารถขยายการมีส่วนร่วมให้มากขึ้นได้ในอนาคต

ในส่วนของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ได้มีการสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาเปิดหลักสูตรที่เอื้อต่อนักศึกษาต่างชาติให้มากขึ้น ทั้งหลักสูตรนานาชาติ (International Program) หรือ หลักสูตรภาษาอังกฤษ (English Program) เนื่องจากแนวคิดที่ว่าหากต้องการให้คนไทยอยู่ภายใต้กรอบของอาเซียน เราจะต้องรู้จักเพื่อนบ้านและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นรู้จักเรา โดยเฉพาะการที่อาเซียนมีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรม เชื้อชาติ และประเพณี อีกทั้งในอนาคตอันใกล้บัณฑิตไทยต้องไปทำงานกับประชาชนในอาเซียนจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน นอกจากนี้ ยังได้มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัย โดยการให้ทุนสนับสนุนเพื่อให้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกให้มากที่สุด และมีการให้ทุนเรียนภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ภาษาเวียดนาม ภาษาอินโดนีเซีย และภาษาพม่า เป็นต้น ตั้งแต่ในระดับปริญญาตรี พบว่า นักศึกษาไทยยังไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าที่ควร

สำหรับสำนักงานเลขาธิการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนนั้น ได้มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลยุทธศาสตร์และนโยบายอย่างกว้าง ๆ แต่การดำเนินการทั้งหมดจะอยู่ที่เครือข่ายย่อยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมี อยู่ 2 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนกลางจะเป็นกลุ่มสมาชิกที่มีความเข้มแข็งในการกำกับดูแลยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ในภาพรวม ซึ่งจะใช้ออกกำหนดที่มีความเคร่งครัด และต้องเป็นมหาวิทยาลัยที่มีศักยภาพและความพร้อมในทุกมิติ ทั้งจำนวนสมาชิกที่มีความแข็งแกร่ง จำนวนนักศึกษาที่มีความแข็งแกร่ง และงานวิจัยที่มีความเข้มข้น ซึ่งหากขาดสิ่งดังกล่าวแล้วก็จะไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานได้ ส่วนเครือข่ายย่อยทั้งหลายจะเป็นผู้กำกับดูแลทิศทางการดำเนินนโยบายทั้งหมดที่จะเป็นไปในทิศทางใด ซึ่งสมาชิกที่เป็นกลุ่มย่อยนี้จะเปิดโอกาสให้สมาชิกในรูปแบบ Open for All เป็นนโยบายที่เปิดรับทุกๆ มหาวิทยาลัยที่เป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง โดยได้มีการสนับสนุนการดำเนินงานแก่มหาวิทยาลัยสมาชิกใน

กลุ่มประเทศสมาชิก 10 ประเทศ อย่างเต็มที่ ซึ่งในประเทศไทยมีการดำเนินการที่เป็นเครือข่ายย่อย ได้แก่ 1) เครือข่ายทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ ตั้งอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีสมาชิกจำนวน 30 มหาวิทยาลัย ที่ส่วนใหญ่เป็นมหาวิทยาลัยในประเทศไทย 2) เครือข่ายด้านทรัพย์สินทางปัญญา (Inter-actual Property) ตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยมหิดล และ 3) เครือข่ายทางด้านสิทธิมนุษยชน ตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยบูรพา

อีกหน่วยงานที่สำคัญ คือ สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ ที่ได้ทำการวิเคราะห์บทบาทของการอุดมศึกษากับเงื่อนไขในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ศักยภาพของการอุดมศึกษาไทยในการแข่งขันกับประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงแนวนโยบายที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจและเส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงที่มีผลต่อการอุดมศึกษาไทย ตลอดจนสังเคราะห์ข้อมูลในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาจัดทำยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ไว้ 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน และ 3) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน

2. ด้านรูปแบบการสร้างเครือข่ายมหาวิทยาลัยในภูมิภาคอาเซียน หากพิจารณาจากความสัมพันธ์ในการริเริ่มของเครือข่ายจึงแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การผลักดันริเริ่มให้เกิดเครือข่ายโดยรัฐ (Intergovernmental Initiative) และ 2) การผลักดันริเริ่มให้เกิดเครือข่ายโดยองค์กรหรือสถาบันที่ไม่ใช่รัฐ (Nongovernmental Organizations) หากแบ่งรูปแบบตามลักษณะการเกิดเครือข่ายและสมาชิกเกิดขึ้นเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) เครือข่ายมหาวิทยาลัยความสัมพันธ์ตามพื้นที่ (University Network of Area Based) หรือตามความต้องการของชุมชน (Community Based) 2) เครือข่ายมหาวิทยาลัยความสัมพันธ์แนวนราบ (University Network of Horizontal) 3) เครือข่ายมหาวิทยาลัยความสัมพันธ์แนวตั้ง (University Network of Vertical) ซึ่งเครือข่ายมหาวิทยาลัยในระดับภูมิภาคอาเซียน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) เครือข่ายมหาวิทยาลัยในระดับโปรแกรมที่มีข้อตกลงร่วมมือกันในระดับหลักสูตร คณะ หรือมหาวิทยาลัย (Memorandum of Understanding: MoU) 2) เครือข่ายมหาวิทยาลัยในระดับภูมิภาค เช่น ASEAN SEAMEO AUN GMSARN และ 3) เครือข่ายมหาวิทยาลัยในระดับนานาชาติ

มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ระหว่างกันมากยิ่งขึ้น เช่น เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนกับมหาวิทยาลัยในประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลี นอกจากนี้เครือข่ายมหาวิทยาลัยยังมีการสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนอื่นในการทำงานร่วมกันมากขึ้น เช่น ภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการ ภาคชุมชน เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ปัญหาของเครือข่ายมหาวิทยาลัยในระดับภูมิภาคอาเซียนคือ ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนเครือข่ายมหาวิทยาลัยแต่มีงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ดังนั้นการดำเนินงาน จึงเป็นเพียงการประชุมระดับ นโยบายเท่านั้น และยังจำกัดเฉพาะมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ในประเทศอาเซียนบางประเทศเท่านั้น เช่น ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ในขณะที่บางเครือข่ายมหาวิทยาลัยนอกจาก ขาดงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐแล้วยังขาดแหล่งเงินทุนภายนอกสนับสนุนอย่างเพียงพอทำให้ผลงานไม่เป็นรูปธรรม ชัดเจนส่วนวัตถุประสงค์ พันธกิจและโครงสร้างในการบริหารจัดการ ของคณะทำงานก็เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเครือข่ายมหาวิทยาลัยในระดับภูมิภาคให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งปัญหาด้านสมาชิกที่หวังผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นสำคัญมากกว่าเป้าหมายภาพรวมของภูมิภาคจึงขาดแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3. ด้านการดำเนินงานของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ซึ่งประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียน ได้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารและดำเนินงานของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง โดยปลัดทบวงมหาวิทยาลัยในขณะนั้นได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอำนวยการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN Board of Trustees) และประเทศไทยได้รับเป็นเจ้าภาพที่ตั้งของสำนักงานเลขาธิการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน โดยในการดำเนินงานได้มีกิจกรรมประจำปีที่สำคัญ อาทิ โครงการ “AUN Educational Forum and Young Speakers Contest” ที่เป็นกิจกรรมประจำปีของมหาวิทยาลัยสมาชิกเครือข่ายฯ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้นักศึกษาและอาจารย์ได้มีโอกาสทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับความเป็นอาเซียนในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ การปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งยังเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีเวทีในการแสดงความสามารถด้านวาทศิลป์ การแสดงออกทางความคิด รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวกับอาเซียน ทั้งยังเป็นการสร้างเครือข่ายเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติและของภูมิภาคในอนาคต โครงการ “Distinguished Scholars Programme” ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยสมาชิกได้มีโอกาส

เดินทางไปบรรยาย ณ มหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศสมาชิกเป็นเวลาอย่างน้อย 1 สัปดาห์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในหมู่คณาจารย์อาเซียนอันจะนำไปสู่การทำวิจัยและจัดทำหลักสูตร การศึกษาร่วมกันอย่างจริงจังในอนาคต และโครงการ “Collaborative Research” หัวใจหลัก ของกิจกรรมคือ การสร้างความรู้ผ่านการวิจัย งานวิจัยงานแรกซึ่งถือเป็นโครงการนำร่องได้ ริเริ่มในปี 2545 โดยได้รับทุนจากมูลนิธิอาเซียนในปี 2547 โดยงานวิจัย 2 เล่มภายใต้โครงการ นี้ได้รับการตีพิมพ์ในรูปแบบของหนังสือวิชาการ และเผยแพร่ไปยังมหาวิทยาลัยสมาชิกและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในการดำเนินงานของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ได้ก่อให้เกิดกิจกรรมภายใต้โครงการต่าง ๆ ที่ครอบคลุมถึงการเพิ่มพูนประสบการณ์และการ แลกเปลี่ยนทั้งในระดับคณาจารย์และนักศึกษา ภายใต้กิจกรรมที่มีความครอบคลุมทั้งความเป็น อาเซียน การเรียนการสอน และการวิจัย

4. ด้านการสร้างความร่วมมือและการดำเนินการของมหาวิทยาลัยไทยที่เป็น สมาชิกของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน โดยสถาบันอุดมศึกษาของไทยที่เป็นสมาชิกล้วน มีความมุ่งมั่นและคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับในหลายมิติ ทั้งในแง่ของการเป็นประตูสู่ ความเป็นสากล การอาศัยเป็นช่องทางในการขยายความร่วมมือในระดับนานาชาติออกไปให้ กว้างขวางมากยิ่งขึ้น และเป็นการส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นสากลในระดับนานาชาติได้อีก ทางหนึ่งอีกด้วย โดยสถาบันที่เป็นสมาชิกผู้ร่วมก่อตั้งและผู้ขอเข้าร่วมเป็นสมาชิกในภายหลัง นั้น ต่างก็มีความพร้อมของสถาบันของตนเอง ทำให้กระบวนการเข้าสู่การเป็นสมาชิกล้วน ไม่ได้ มีความยุ่งยากหรือใช้ระยะเวลายาวนานแต่อย่างใด

ในแง่ของการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยไทยที่เป็นสมาชิกเครือข่ายมหาวิทยาลัย อาเซียนนั้น พบว่า ต่างให้ความสำคัญกับระบบและกิจกรรมมากกว่าตัวบุคคล ทำให้มีการสาน ต่อความร่วมมือและมอบหมายผู้รับผิดชอบที่มีความเหมาะสมและชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งกิจกรรมที่เข้าร่วมนั้น มีตั้งแต่การประชุมระดับอธิการบดีและผู้บริหาร การแลกเปลี่ยน คณาจารย์และนักศึกษาระหว่างกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมในหลากหลายมิติ ทั้งกิจกรรมเพื่อสังคม การศึกษา วิจัย และการบริหารงานบุคคล รวมทั้ง การเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างกันและการ ประกันคุณภาพด้วย โดยเท่าที่ผ่านมาสามารถทำงานไปได้ด้วยความราบรื่น แต่ยังคงพบว่า ส่วนใหญ่ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา มักเกิดจากข้อจำกัดในการคัดเลือกหรื อนานิสิต/นักศึกษาเข้าร่วมเสียมากกว่า เนื่องจากพวกเขายังไม่ให้ความสนใจกับประเทศเพื่อน บ้านเท่าที่ควร โดยในส่วนของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนนั้นสถาบันสมาชิกของไทยได้ เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเอาไว้ เช่น ความแตกต่างของข้อกำหนดเกี่ยวกับวีซ่าของแต่ละ

ประเทศที่มีความแตกต่างกันมาก การเพิ่มกิจกรรมและให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความแข็งแกร่งของสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียนก่อนการขยายสู่สถาบันอุดมศึกษาจากจีน ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ การเปิดโอกาสให้สถาบัน อุดมศึกษาในอาเซียนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกได้เข้าร่วมในบางกิจกรรมมากขึ้น และการไม่ควรให้มีการผูกขาดการเป็นหัวหน้ากลุ่มย่อยของสถาบันต่าง ๆ ที่ควรมีการหมุนเวียนกันทำหน้าที่ตามความสามารถและชำนาญในช่วงเวลานั้น ๆ

อย่างไรก็ดี สถาบันอุดมศึกษาที่เป็นสมาชิกจากประเทศไทย ยังคงไม่มีการพบปะหารือหรือประชุมกันอย่างเป็นทางการ ซึ่งเท่าที่ผ่านมาจะเป็นการเข้าร่วมในลักษณะที่เป็นเอกเทศ หากมีการพบปะหารือมักเป็นการพบกันในที่ประชุมหรือในห้องประชุมเครือข่ายฯ เสียมากกว่า กล่าวคือ ไม่ได้มีการติดต่อประสานงานกันในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายฯ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาของไทยที่เป็นสมาชิกมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า หากมีมหาวิทยาลัยใดอาสาเป็นตัวหลักในการประสานงาน ให้มีการพบปะหารือกันในอนาคตได้ จะเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งและเกิดประโยชน์กับวงการอุดมศึกษาไทย เนื่องจากมองว่าสถาบันอุดมศึกษาของไทยน่าจะสานประโยชน์ร่วมกันได้มากกว่านี้ ถึงแม้สถาบัน อุดมศึกษาที่เป็นสมาชิกของไทยจะมีบทบาทในการแข่งขันกันเอง แต่ก็ต้องคงบทบาทในการส่งเสริมและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเอาไว้ด้วย โดยเห็นว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งเป็นสถาบันสมาชิกผู้ร่วมก่อตั้งเครือข่ายฯ มีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำที่จะผลักดันและส่งเสริมให้เกิดการพบปะและประสานความร่วมมือกันภายในมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คณะผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

1. การอภิปรายผลการศึกษาวิจัย

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของไทยได้กำลังผลักดันให้เกิดหลักสูตรทั้งหลักสูตรนานาชาติ (International Program) หรือหลักสูตรภาษาอังกฤษ (English Program) เพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Altbach & Knight (2007) ที่ระบุว่า ความเป็นจริงในศตวรรษที่ 21 นี้ก็คือ การทำให้เป็น

สากลนั้นได้รวมถึงนโยบายและการดำเนินการของระบบและสถาบันอุดมศึกษาไปแล้ว เพื่อให้สามารถรับมือกับสภาพแวดล้อมทางวิชาการใหม่ ๆ ได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ทำให้เกิดความร่วมมือข้ามพรมแดน เกิดหลักสูตรภาษาอังกฤษและภาษาสื่อกลางอื่น ๆ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาไปสู่ความเป็นสากลในระดับนานาชาติ โดยยังให้ความมั่นใจในคุณภาพเป็นส่วนสำคัญอยู่เช่นเดิม

โดยในการรวมตัวกันเพื่อเป็นเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนนั้น ได้มีจุดเริ่มต้นมาจากการประชุมของรัฐมนตรีทางด้านการอุดมศึกษาในกลุ่มประเทศอาเซียน อันเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นโดยรัฐเป็น ผู้ริเริ่มในลักษณะกระบวนการแบบบนลงล่าง (Top-Down) ตามแนวคิดของ Hurrell (1995) นอกจากนี้ เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ยังมีลักษณะการรวมกลุ่มกันของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เด่นชัดที่ส่งเสริมความเป็นสากลระดับนานาชาติกับกลุ่มสถาบันสมาชิกของตนอย่างเป็นระบบตั้งแต่ ที่มา การก่อตั้ง การรับสมาชิกเพิ่ม การดำเนินงาน และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รวมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ที่ว่า เครือข่าย หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลองค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใดๆ ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากันภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ นั้นเอง ทั้งนี้ ในการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนนั้น ได้สะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้มีการปรับตัวอย่างรวดเร็วก่อนที่จะเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในฐานะที่มีหน้าที่ในการเตรียมความพร้อมทางด้านบุคลากรเพื่อพัฒนานิสิต/นักศึกษาในอนาคต ทั้งทางด้านทักษะภาษา และทักษะการทำงาน เพื่อให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กุลธิดา สิงห์สี (2556) ในบทความที่มีชื่อว่า “อุดมศึกษาไทยในอาเซียน รูปแบบ แนวโน้ม และทิศทางการปรับตัวในอนาคต” และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เชษฐา มุทะหมด และคณะ (2558) ที่ได้อธิบายผลการศึกษาไว้ว่า การปรับตัวของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นเรื่องประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งความรู้ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของอาเซียนอีกด้วย

2. องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาวิจัย

สำหรับองค์ความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ที่ได้รับเข้ามาใหม่นั้น มีอยู่หลายประการด้วยกัน ได้แก่ ปัญหาของเครือข่ายมหาวิทยาลัยในระดับภูมิภาคอาเซียนที่บางแห่งรัฐบาลให้

การสนับสนุนเชิงนโยบายแต่มหาวิทยาลัยมีงบประมาณไม่เพียงพอและข้อจำกัดด้านแหล่งเงินทุนภายนอก ทำให้ผลงานไม่เป็นรูปธรรมตามที่คาดหวังเอาไว้ โดยในส่วนของมหาวิทยาลัยของไทยที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนนั้น ได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับระบบความร่วมมือและการดำเนินงานมากกว่าตัวบุคคล ซึ่งข้อจำกัดที่พบคือ นิสิต/นักศึกษายังไม่ให้ความสนใจกับประเทศเพื่อนบ้านเท่าที่ควร มีข้อจำกัดในเรื่องของเงื่อนไขการให้วีซ่าของแต่ละประเทศ นอกจากนี้ ยังพบว่า มหาวิทยาลัยของไทยที่เป็นสมาชิกฯ ได้ไม่มีการประชุม หรือหรือร่วมมือกันเฉพาะแต่อย่างใด โดยมักเป็นการพบปะกันเมื่อถึงคราวประชุมเสียมากกว่า ทำให้ขาดการเตรียมการที่จะผลักดันวาระหรือกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากที่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ นั้น มิได้มีเพียงบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันเท่านั้น แต่ยังคงมีบทบาทในฐานะคู่แข่งกันในเวลาเดียวกันด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา คณะผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

1) ภาครัฐโดยความรับผิดชอบของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ควรผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาของไทยที่มีใช้สมาชิกของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนได้มีเวทีในการสร้างความร่วมมือหรือสร้างเครือข่ายในระดับนานาชาติอย่างเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น

2) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมควรเป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยที่เป็นสมาชิกและไม่ได้เป็นสมาชิกของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ให้สามารถบูรณาการกิจกรรมและส่งเสริมความเป็นสากลซึ่งกันและกัน

3) สถาบันอุดมศึกษาที่เป็นสมาชิกเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนควรมีการเพิ่มระดับความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับมหาวิทยาลัยของไทยที่เป็นสมาชิกเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนในการผลักดันวาระและกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่วงการอุดมศึกษาไทยมากยิ่งขึ้น

4) ภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษาควรวางเวทีในการกำหนดกลยุทธ์สู่ความเป็นสากลร่วมกันในรูปแบบของบนลงล่าง (Top-Down) และล่างขึ้นบน (Bottom-Up) เพื่อให้มหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้นำไปปรับใช้หรือใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้งหมดได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะทางวิชาการและการศึกษาวิจัย

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง “ความร่วมมือทางวิชาการในระดับนานาชาติภายในเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทย” เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยสามารถเสนอข้อคิดเห็นสำหรับงานวิจัยที่จะดำเนินการศึกษาในอนาคตไว้ดังนี้

1) ควรเริ่มจากการศึกษาโดยละเอียดเฉพาะองค์กรคือ เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (สำนักเลขาธิการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน) เพื่อให้เกิดองค์ความรู้พื้นฐานเฉพาะด้าน

2) ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นสมาชิกเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนในทุกประเทศ เนื่องจากประเทศในอาเซียนมีความแตกต่างทางสภาพแวดล้อมทางการศึกษาค่อนข้างสูง

3) ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายของภาครัฐ ในส่วนของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ว่ามีพัฒนาการและบทบาทในทางนโยบายอย่างไร เพื่อส่งเสริมและผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาของไทยก้าวไปสู่ความเป็นสากล

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา สิงห์สี. (2556). อุดมศึกษาไทยในอาเซียน รูปแบบ แนวโน้ม และทิศทางการปรับตัวในอนาคต. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 2(2). 13-23.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา.
- เชษฐา มุหะหมัด และคณะ. (2558). การรับรู้และการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. วารสารนาครบุตริปริทรรศน์, 7(1). 101-112.

- Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4).
- AUN. (2557). ASEAN University Network. Retrieved from: <http://www.aunsec.org/>
- Hurrell, A. (1995). Explaining the resurgence of regionalism in world politics. *Review of international Studies*, 21(4), 331-358.
- Teichler, U. (2009). Internationalization of Higher Education: European Experiences. *Asia Pacific Education*.
- Van Der Wende, M. C. (2001). Internationalization Policies: About New Trends and Contrasting Paradigms. *Higher Education Policy*, 14(3).